

Posudek oponenta na disertační práci Mgr. Ing. Terezy Krupové „*Formování právního vědomí studentů vysokých škol neprávníckého zaměření*“

Formování právního vědomí mladých lidí má pro řádné fungování práva zásadní význam. Bez toho, aby adresáti právních norem alespoň v obrysu znali právní úpravu jich samých se týkající a aby právní systém v zásadě akceptovali, by právo nemohlo plnit ve společnosti své funkce: především být nástrojem sociální kontroly a disciplinace. Pokud pak se právní vědomí nezformuje v mládí, když je člověk otevřený a tvárný, později se to už nepodaří.

Proto je záslužné, stane-li se tato problematika tématem disertačního projektu. Tak je tomu v případě disertační práce Terezy Krupové nazvané *Formování právního vědomí studentů vysokých škol neprávníckého zaměření* a předkládané k obhajobě na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Krupová si zvolila toto téma po zralé úvaze, na základě dlouhodobého zájmu o výuku práva. Ovlivnil ji určitě také příklad jejího staršího kolegy Michala Urbana, který nedávno publikoval svou disertaci s názvem *Efektivní strategie formování právního vědomí středoškolských studentů* (Praha 2013). Nutno už předem poznamenat, že práce Krupové za Urbanovou v ničem nezaostává, někdy právě naopak, a že jde – jako v případě práce Urbanovy – o zakladatelské dílo v oboru právní didaktiky.

Východiskem úvah autorky se stala přehledná charakteristika vysokoškolského vzdělání a vzdělávání studentů (první kapitola). V ní odpovídá na otázku, kdo je vysokoškolákem, co znamená vysokoškolský titul pro život a stručně charakterizuje právní regulaci vysokoškolského studia. Na tato vstupní zamyšlení navazuje historický exkurz mapující proměny vysokého školství v posledních stoletích a jejich vyústění (přechod od elitního k univerzálnímu modelu). Meritorní význam má další část této kapitoly vysvětlující proč učit vysokoškoláky-neprávníky právo a popisující proces právníckého vzdělávání studentů neprávníckých oborů.

V následující (druhé) kapitole se pozornost autorky zaměřuje na právní vědomí. Definiuje tuto kategorii na základě dostupné naší a cizí literatury. Kriticky rozebírá i koncepce konkurující pojetí rozšířenému u nás (právní gramotnost atd.). Postihuje rozdíly mezi evropským a americkým pojetím právního vědomí. Přiblížen je také výskyt pojmu právního vědomí v judikatuře českých soudů. Navazující pasáže jsou věnovány formám zvyšování právního vědomí neprávnícké populace (zejména různým praktickým projektům, neformálnímu vzdělávání a roli médií).

Těžiště práce spočívá ve třetí kapitole. Zde autorka vytyčuje cíle a metody výuky práva na pozadí moderních pedagogických a psychologických teorií (Bloomova taxonomie, Kolbův cyklus učení). Popsána je role klinického vzdělávání, interdisciplinární výuky a poslání učitele při výuce práva u neprávnicků. Na vlastním dotazníkovém šetření dokládá autorka, jaká je faktická role učitelů práva při vzdělávání vysokoškoláků-neprávnicků, jaké používají metody a jakou mají sebereflexi. Vyústěním je řada receptů, s nimiž autorka přichází, za účelem zlepšení stavu výuky práva.

Poslední, čtvrtá, kapitola se zaměřuje na vysokoškoláky a jejich přístup k výuce práva a k právu. Také tato část se opírá o vlastní dotazníkové šetření autorky a představuje zajímavý protipól ke kapitole předchozí. Autorka v ní sleduje názory studentů na výuku práva ve škole, jejich mínění o právu a znalosti práva. Učinná zjištění jsou prezentována, stejně jako v předešlé kapitole, ve formě přehledných grafů a doplněna kritickým komentářem.

Krupová znázorňuje problematiku výuky práva vysokoškoláků-neprávnicků v širokém kontextu aktuálních problémů celého vysokoškolského vzdělávání. Rámecem jejích úvah je globální proměna celého vysokého školství daná především jeho větším otevřením uchazečům o studium, komercializací vzdělávání, úpadkem vzdělanosti a konzervativností co do metod výuky. Pokud jde o vlastní právnické vzdělávání vysokoškoláků-neprávnicků, vidí autorka největší problém v nejasnosti cíle tohoto procesu (čeho má dosáhnout), v ignorování moderních vyučovacích metod, které jsou alternativou k frontální výuce, a v nedostatku pedagogického vzdělání u učitelů práva. Své závěry opírá o poznatky z pedagogiky, psychologie a sociologie, čerpané z naší i cizí literatury a z dalších zdrojů, jakož i o empiricky zjištěná fakta (vlastní výzkum). Snaha odstranit tyto deficity se pak promítá do řešení, která autorka navrhuje: ukázat při výuce funkcionalitu práva, přejít od memorování k rozvoji kasuistiky, aplikovat moderní výukové metody (od prezentace, přes skupinovou výuku až po právní kliniky) a přizpůsobit styl výuky potřebám studentů.

S tím, co autorka navrhuje, lze celkem souhlasit, i když mnohdy jen v teoretické rovině. Předkládaná řešení jsou totiž často těžko proveditelná pro malý zájem a pasivitu studentů. Jejich nepatrný zájem o to, co studují, nechť se jakkoli namáhat (třeba číst) jsou zjevné. Učitel dnes není příčinou úpadku kvality výuky, ale jsou jí nezřídka studenti, kterým už ani podstatně nezáleží na tom, jak studují. Krizi tohoto stavu umocňuje masovost vzdělávání, umožnění obchodu s ním a stav, kdy vysokoškolský diplom je cestou k nadměrným příjmům a nicnedělání. Oponent, který sám absolvoval pedagogické minimum, si rovněž nemyslí, že pedagogické minimum u učitelů práva něco změní. Ještě po letech si

vzpomíná na malou užitečnost tohoto kurzu a jeho úplnou odtrženost od reality (např. zde dávaná rada „tretej odměnou“).

Tato slova necht' autorka nebere jako znevážení jejího obsahově, jazykově i formálně precizního výkonu, ale spíše jako povzdech toho, kdo sám už více než 15 let učí.

U obhajoby by se autorka mohla pokusit vysvětlit, proč dobře fungovalo prvorepublikové vzdělávání právníků (hlavně produkovalo kvalitní absolventy), když se nepoužívala žádná z moderních metod výuky a nikdo se neptal, zda to studenty „baví“.

Práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertačních prací.

Praha, 16. července 2015

Doc. JUDr. PhDr. Pavel Maršálek, Ph.D.